

DE KLEINE GEMEENTE

Het valt gemakkelijk, in dezen nieuwen roman van Wilma „De kleine gemeente” *) twee tegenstellingen te ontdekken. De eerste die, mee door den titel, het meest voor de hand schijnt te liggen, is die tusschen kerk en conventikel. (Met kerk bedoel ik iedere officieele samenkomst van geloovigen of van hen, die voor de wereld dezen naam dragen.)

In de kerk zuiverheid van leer naast doodheid, wat het leven betreft. Wordt niet dit gezegd van Ds Van den Hoven: „En zoo staat hij dan even later ook op den hoogen kansel in zijn waardigheid als schatdrager. Zeker, hij draagt den schat in een aarden vat, daarvan is hij zich diep bewust, maar hij draagt het vat in beide handen; de greep op Gods absolute soevereiniteit is aan den eenen kant zijn houvast, de verantwoordelijkheid van den mensch is het andere steunpunt. Die het eerste loslaat, verzinkt in zelfgerechtigheid, wordt een bouwer aan eigen leven en verteert tenslotte daarin zichzelf.

„Die het andere loslaat, wordt als de man, die op het zand bouwt, de woorden hoort, maar ze niet volbrengt. „En de dominee weet, als hij zoo geladen op den preekstoel staat, dan kan hij rekenen op volle aandacht van de gemeente.”

Herkennen we in deze regels niet meteen het beeld van een rechtzinnigen dominee in een rechtzinnige gemeente? Doch wat het leven betreft: er wordt geroddeld, graag en veel; arme broeders lijden gebrek en rijken voelen niet den drang der broederschap; er is sprake van gedwongen huwelijken en van ontrouw in het huwelijk. En die van verre staan, zooals de communist en De Klomp en sommige jongeren, die blijven ook verre. Er is niets, dat hen tot jaloerschheid dringt.

Daarnaast, of wilt ge, daar tegenover, zien we de zoekende zielen, om nu maar eens een ouden term te gebruiken, die bij het conventikel, het gezelschap, past.

Mevrouw Stuurdijk, eens een rijke dame, doch die nu in het witte huis, dat ze goedkoop huurde van een kennis, pensioengasten moet ontvangen. En die het daar zoo vreeselijk moeilijk mee heeft, omdat ze voelt, dat er altijd iets in haar leven ontbroken heeft. Anders zou geld er toch niet zooveel invloed op hebben.

En de communist, die de menschen liefheeft en zijn beeldjes snijdt, doch die het gevoel krijgt, dat hij op God wacht.

De Klomp, die maar niet kan hooren, wat de klok zegt bij het luiden. En die gelooft niet te kunnen sterven, eer hij het weet.

De dominees-vrouw ook, die, ondanks de liefde en de begaafdheid van haar man, zich zoo vreeselijk eenzaam en moe is gaan voelen, dat ze er bijna aan sterft.

En Bart Blok, de werklooze, die op een avond verdwijnt, niemand weet waarheen.

Eigenlijk brengt deze verdwijning de eerste drie leden van de kleine gemeente bij elkaar. Omdat ze zich afvragen: „Ja, zie, als alles bij ons echt was geweest, zou het dan ooit zoover met Bart zijn gekomen?”

En dan zegt Ella Stuurdijk: „Kunnen we niet alles aan God zeggen, zooals Janna Schoot doet? Alleen maar zeggen, dat we 't allemaal verkeerd hebben gedaan met Bart?”

Deze Janna Schoot, wier naam we hier noemen, wordt eigenlijk de ziel van de kleine gemeente. Janna, die zichzelf voelde vallen, almaar dieper, omdat zelfs de muschjes, die toch door God gekend zijn, ook vallen kunnen; die het daarmee zoo moeilijk kreeg, doch in wie dan een

*) Uitgave: D. A. Daamens Uitg. Mij N.V. te 's-Gravenhage.

nieuwe gedachte zich losmaakt: als ik in Gods hand ben, durf ik nog wel dieper vallen. —

Zóó bezien zou dit boek van Wilma even felle tegenpraak kunnen ontmoeten als Risseeuws roman: „Is het mijn schuld?” En — m.i. even onverdiend. Want Wilma eindigt ten slotte niet in het conventikel, doch in de kerk, al zijn er onder de vaders, die met speurdersoogen toekijken, omdat hun dominee veranderd is. 't Was niet zoo'n diep doorgewerkte preek als anders. Doch de moeders en de kinderen kijken blij en aandachtig naar boven en dominee heeft nu geen behoefte meer om den rand van den preekstoel weg te duwen om dichter bij de menschen te komen. Hij is er nu vlak bij.

Wel zouden we kunnen vragen, of de tegenstelling vaders, moeders en kinderen niet een andere doet vermoeden, die in Wilma leeft, de tegenstelling namelijk tusschen verstand en hart, waarbij het hart het dan verre wint. Of ze het wel zoo erg zou vinden, wanneer Ds Van den Hoven's vaste greep op de twee handvaten wat lossen werd. Liever echter luisteren we in het slothoofdstuk naar het gezang van den klokkeluiden, die nu eindelijk verstaat, wat de klok bim-bamt: „bam! . . . bam! . . . bam! . . . bam! . . .

Want dat is toch ook ons gezang?

Met deze vraag raken we m.i. aan de echte, eigenlijke tegenstelling in Wilma's boek. De eerste kan nog beperkt blijven tot den vorm; bij deze tweede wordt het wezen geraakt. En het komt mij voor, dat deze tegenstelling ook de kern van Wilma's boek vormt. Ik bedoel deze tegenstelling: Christendom of Christus? Een blootvoor-waar-houden van wat de Bijbel zegt of: het eigen-dom van Christus te zijn; Hem toe te behooren voor dit en voor het toekomstig leven. En daardoor ook alle dingen in dit leven te zien in nieuw licht.

Nu is het opmerkelijk, dat dit nieuwe boek van Wilma zooveel dichter staat bij het gewone, alledaagsche leven dan veel van haar vroeger werk.

Dr Haantjes heeft eens van haar geschreven: „Haar kunst is geheel psychologisch georiënteerd; ze daalt af tot in de donkerste diepten van het menschenleven en klimt op naar de blanke verten van het menschenheil. Haar kunst gaat daardoor dieper en wordt daardoor grootscher, maar ook — moeilijker. Want we beseffen wel, dat bij deze wijze van werken het talent van de schrijfster vaak tekort schiet, zoo dat we soms het gevoel krijgen: haar taalmiddelen, hoe rijk of, beter, hoe hoog gedragen ook, zijn niet voldoende om uit te drukken het diepste menschenleven in zijn donkerheid en blijheid.”

Waar het vooral de donkerheid was, die Wilma tot schrijven scheen te dwingen, omdat zich in haarzelf voltrok de worsteling, om ook de meest-verloornen te heffen in het licht van Gods ontferming, ontmoeten we in haar vorige boeken vaak menschen die we, zeer zeker, als werkelijk bestaand kunnen aanvaarden, maar die we toch ook aanvoelen als uitzonderingen.

De menschen van de kleine gemeente echter kunnen wij zelf zijn; misschien zijn we het zelf en zijn hun nooden de onze. Achteruitgang met als gevolg de worsteling om niet op- en onder te gaan in het materieele; werkloosheid; leven zonder uitzicht; gebrokenheid in het huwelijk; geestelijke vervreemding, zelfs wanneer men elkaar liefheeft — weten we niet allen hiervan? Mevrouw Stuurdijk moge dan nog wel eens haar strijd tot uitdrukking brengen in woorden, die méér van Wilma zijn dan van haarzelf — de strijd-zelf is ons niet vreemd. En we kennen allen de zoekers, die meenen het gevonden te hebben in naastenliefde en toch onbevredigd

blijven, of de van hun jeugd af verwaarloosden, die beter-gesitueerden haten en die grof doen en grof praten, terwijl er toch zulk een groot heimwee in hun hart is. We kennen ook de jongeren met hun moeiten en strijd, de Dalph's, de Ineke's, ja ook jongeren als Bart Blok, al blijft hij een beetje een vage figuur.

En nu weet ik niet, of ik het goed heb aangevoeld, maar tot mij kwam Wilma's jongste boek met deze boodschap: niet alléén zij, die het moeilijker hebben dan anderen; niet alléén de menschen als Jan Brand uit „Opstanding;” of als gekke Hannes uit hetzelfde boek; als Marrigje uit „Achter de heuvelen,” van wie de menschen zeiden, dat ze gek was geworden, omdat ze haar eer had verloren; niet alléén dezulken, die gij misschien uitzonderingen noemt, hebben verlossing noodig, doch gijzelf, die wellicht voor een geloovige wordt aangezien, gijzelf moet u bezinnen op wat gij bezit. Gaat ge nog prat op uw

rechtzinnige opvattingen, op uw juist inzicht, op uw positie in de maatschappij of, wellicht, in de kerk — of behoort ge reeds tot hen, die waarlijk het eigendom van Christus zijn? Wat maakt uw eigenlijk bezit uit: uw Christendom, of wat ge met dezen schoonen naam noemt, dan wel Christus-Zelf, het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt? Het Lam, dat ook uw zonde moet verzoenen, al lijkt ge nóg zulk een rechtschapen of voorbeeldig mensch.

En ik geloof, wanneer we Wilma's boek zóó lezen, dat de tegenstelling: kerk of conventikel, ons dan niet meer zooveel te zeggen heeft, omdat het onze grootste begeerte is geworden te behooren tot die gemeente, die door Christus uit alle volk en natie is gekocht met Zijn bloed. Een gemeente die, volgens Gods eigen Woord, niet is een *kleine* gemeente, doch een schare, die niemand tellen kan.

J. M. W.-W.

STEKELVARKENS EN GEVLEUGELDE DIEREN ONDER WATER

Als een groote zwemmende aardappel beweegt zich de *tetradon cutcutta* door de schier onbewogen wateren van de Adriatische Zee. Zou het dier ergens stil neerliggen, de schooljongens zouden ermee willen voetballen. En toch is het dier een visch, die eigenlijk thuis hoort in de tropen, doch bij uitzondering ook in de subtropische streken wel voorkomt. Tot deze rijke gebieden van het subtropische gebied behoort de Adria, de stille uithoek van de Middellandsche Zee.

Er zullen verschillende landgenooten zijn, die in Napels het prachtige aquarium hebben bezichtigd en die daar vol verbazing de visch-soorten hebben aanschouwd, die de groote binnenzee herbergt. Triëst ligt veel verder uit de richting. Slechts bij uitzondering — zoo zagen wij in de registers — komen landgenooten daar langer dan enkele uren. Voor de boottochten over de blauw-groene wateren en langs de Dalmatische kusten, scheept men veelal te Venetië in en dan is Triëst slechts een tusschenstation.

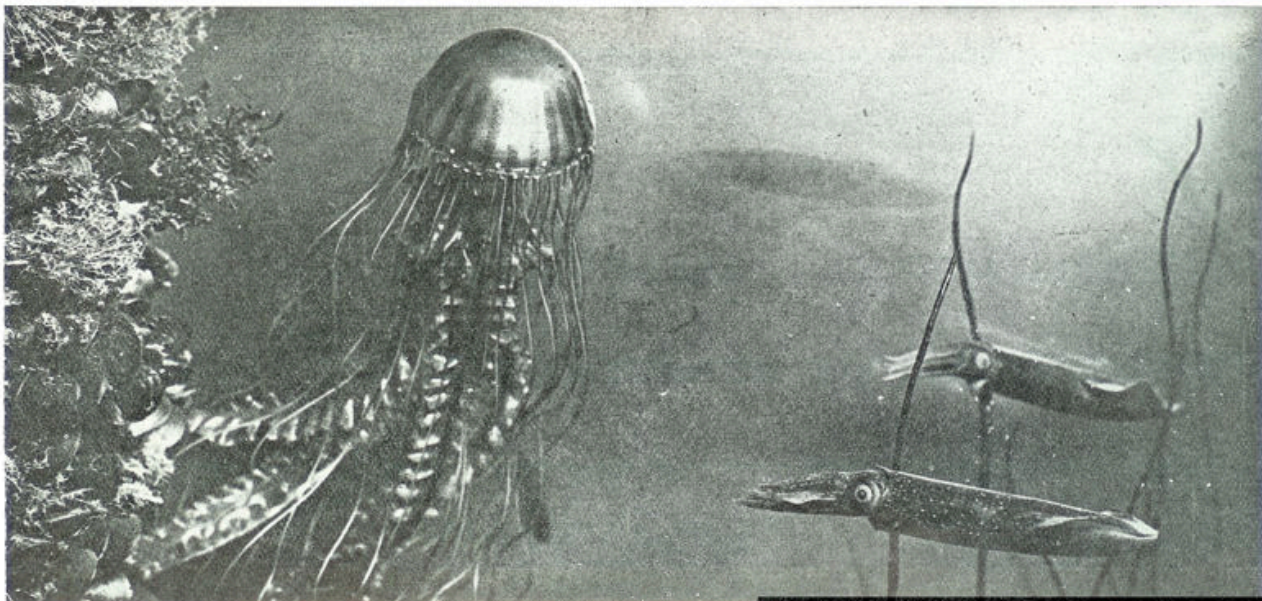
De treinreis van Venetië naar Triëst is echter niet minder interessant. Het Italiaansche landschap, dat zich reeds lang voor Venetië begint te wijzigen, wanneer men althans uit het Zuiden komt, is hier totaal anders. De groene vlakke gaat hier over in bijna kale rotsen. Steenarbeid is hier de

voornaamste bron van bestaan. In de velden worden de magere weiden niet door hekken afgescheiden, doch op tamelijk primitieve wijze door op een rijtje gelegde steenen. Men denkt onwillekeurig aan het Bijbelverhaal, waar zeker mensch door zulke steenen te verleggen, zijn terrein vergrootte. Hoe eenvoudig is zoo iets gedaan! Zooals het hier nog is, zal het in den ouden tijd in Palestina ook geweest zijn. In een uur tijds kan men met enkele menschen een rij steenen over betrekkelijk aanzienlijken afstand verleggen.

De stad Triëst zelf ook is en blijft ondanks de Italiaansche opschriften geen specifieke Italiaansche stad. Weliswaar spraken de inwoners voor een groot gedeelte steeds Italiaansch, doch het Duitsch wordt hier algemeen verstaan. Nadat de wereldoorlog Triëst aan Italië gelaten heeft, is de havenstad sterk achteruit gegaan. Voor Oostenrijk was het de eenige haven: honderden schepen moeten steeds in de haven geweest zijn, naar men ons vertelde. Toen wij er waren, lagen slechts drie groote vrachtschepen in de prachtige open zeehaven.

Vlak bij deze haven is het aquarium, waar in het bijzonder de vischsoorten uit de Adria zijn ondergebracht. In de onbewogen wateren van de binnenzee gedijt het vischleven buitengewoon. Alleen de eigenlijk tropische zeeën zijn rijker.

Zulke aquaria kan men op twee wijzen bezichtigen. Men

DE WONDEREN VAN HET DIEPZEELEVEN